PRESTİJ AKS VE ODAKLARI

KENTSEL TASARIM ATLASI PROJESİ

MİMAR SİNAN
GÜZEL SANATLAR
ÜNİVERSİTESİ

PRESTİJ AKS ve ODAKLARI için KENTSEL TASARIM ATLASI

PRESTİJ AKS ve ODAKLARI için KENTSEL TASARIM ATLASI

YAZARLAR: SEMA ERGÖNÜL, İNCİ OLGUN, SEHER BAŞLIK, ÖMER DEVRİM AKSOYAK, AYLİN AYNA, ESRA TURGUT, SERİM DİNÇ, KEMAL ŞAHİN

MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Yayınları - 879
Bu çalışma 14.01.2017 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan 2017H040090 numaralı proje çerçevesinde mülga T.C. Kalkınma Bakanlığı ve Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi işbirliği ile üretilmiştir.
Bu kitap kültür ve eğitim amaçlı hazırlanmıştır. Yayın hakları MSGSÜ'ye aittir. Kitabın tamamı veya bir bölümü hiçbir biçimde ticari amaçlı çoğaltılıp satılamaz.
MSGSÜ-MF-ŞBPB-019/06-K1

ISBN: 978-605-5005-91-7
Sertifika No: 29150

Prestij Aks ve Odakları için Kentsel Tasarım Atlası

© MSGSÜ

Yazarlar: Sema Ergönül, İnci Olgun, Seher Başlık, Ömer Devrim Aksoyak, Aylin Ayna, Esra Turgut, Serim Dinç, Kemal Şahin

Grafik Tasarım: Esra Turgut
Kapak Tasarım: Elvin Akkan
Fotoğraflar: MSGSU Fotoğraf Bölümü - Prof. Çetin Ergand / Lisans ve lisansüstü öğrencileri © 2019

Haziran 2019
250 adet basılmıştır.
Baskı: İncekara Matbaacılık
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok No: 1 BB5 Topkapı/İstanbul

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Meclis-i Mebusan Caddesi No: 24 34427 Fındıklı/İstanbul
BAP@msgsu.edu.tr
inci.olgun@gmail.com
yayin@msgsu.edu.tr

PRESTİJ AKS ve ODAKLARI için KENTSEL TASARIM ATLASI

SEMA ERGÖNÜL
İNCİ OLGUN
SEHER BAŞLIK
ÖMER DEVRİM AKSOYAK
AYLİN AYNA
ESRA TURGUT
SERİM DİNÇ
KEMAL ŞAHİN

MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI

“Bütün büyük kentler gibi bu kent de düzensizlikten, değişimden, ilerlemeden, adım uyduramamadan, nesnelerin ve sorunların çatışmasından, bunların arasındaki dinginliğin dipsiz noktalarından, yollardan, tıkanıklıklardan, büyük bir ritmik vuruştan, bütün ritimlerin birbiri karşısındaki sonsuz uyumsuzluklarından ve yer değiştirmelerinden oluşmaydı; bir bütün olarak ise binaların, yasaların, yönetmeliklerin ve tarihsel geleneklerin dayanıklı malzemesinden yapılma bir kapta kaynayan bir kabarcığa benziyordu.”

Robert Musil, Niteliksiz Adam

Fotoğraf 1. Ada Diren Kurt, 2017.

ÖNSÖZ

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi bünyesinde kentsel tasarım ve planlama konularında gerçekleştirilen projeler vesilesiyle, ülkemizin farklı kentsel mekânlarına yönelik bilgiye ve deneyime sahip olduğumuz inancındayız. Sosyal ve fiziksel anlamda söz konusu mekânların potansiyellerine ve sorunlarına ilişkin edindiğimiz bilgileri, özellikle kentsel dönüşüm uygulamalarının hız kazandığı günümüzde, dönüşümün kent kimliğini besleyen, özgün mekânsal karakteri kaybetmeden, kent-kentli ilişkisini zenginleştiren ve yaşam kalitesini yükselten bir yaklaşıma sahip olunabilmesi için somutlaştıracak çalışmalarla paylaşmak ve geliştirmek arzusundayız. Bu kapsamda, kentsel dönüşüm projeleri ile birlikte imar mevzuatına giren 'Kentsel Tasarım Rehberi' konusuna dair özellikle son dönemlerde edindiğimiz deneyimler çerçevesinde T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı için hazırladığımız ve başvuru kitabı haline getirilerek ülke genelinde paylaşıma sunulan, 'Türkiye için Kentsel Tasarım Rehberi Hazırlanmasına Yönelik Model' (2016) ve 'Kentsel Mekânsal Standartlar' (2017) projelerimiz öne çıkan çalışmalarımızdandır.

Gelinen bu önemli noktada, mülga T.C. Kalkınma Bakanlığı'nın, Eğitim-Kültür Sektörü kapsamında hibelendirdiği ve yine kurumumuz bünyesinde gerçekleştirdiğimiz 'Prestij Aks ve Odakları için Kentsel Tasarım Atlası' projemiz, tüm bu deneyimleri ve bilimsel kazanımları temel alarak şekillenmiş, detaylı veri toplama çalışmalarımız ise özellikle geleceğe yönelik yeni araştırma ve uygulamalara hizmet edebilmesi için sonuç ürünleri süreç ile birlikte tanımlayan bir yayına dönüştürülmüştür. Sürdürülebilirliğin sağlanması ve kentsel mekân paylaşımlarında yaşam kalitesinin artırılması ile beraber ele alınan yapılı çevrenin değer kazanımına ilişkin özgün bir analiz modelinin oluşturulmaya çalışıldığı proje, yerel yönetimlere danışmanlık, bilgi üretim ve paylaşım açısından destek hizmetlerine de zemin hazırlamaktadır. Bununla birlikte projenin, doğru olduğu kadar dengeli değer dönüşümünü hedefleyen diğer mekânsal çalışmalar arasında da önemli bir yer edineceğine inanıyoruz.

Gerek söz konusu projemizde, gerekse bunu besleyen önceki çalışmalarımızda görev alan öğrenme hevesi yüksek öğrencilere yarattıkları sinerjileri; araştırmacılara oluşturdukları nitelikli ve değerli içerikler; uzmanlar ile danışmanlara sundukları kıymetli katkıları ve son olarak da üniversitemiz yönetimi ile idari personeline sağladıkları destek ve rehberlik için en içten teşekkürlerimizi sunarız.

Proje Ekibi.

Fotoğraf 2. Ateş Can Yeşileten, 2017.

İÇERİK

SUNUŞLAR **01**

GİRİŞ: Prestij Aks ve Odakları için Kentsel Tasarım Atlası Projesi **11**

G.1. Proje Künyesi **13**

G.1.1. Amaçlar

G.1.2. Gerekçelendirme

G.1.3. Projenin Bileşenleri

G.2. Proje Çalışma Alanı **23**

G.3. Projenin Arka Planı **37**

G.3.1. Akıllı Kent Yaklaşımları

G.3.2. Coğrafi Bilgi Sistemleri; Genel Bakış

G.3.3. Kentsel Tasarım Atlası Modeli

G.4. Kentsel Tasarım Atlasının Erişilebilirlik Çerçevesindeki Potansiyeli **75**

A. Karakter Alanları, Odak Noktaları ve Mekânsal Standarlar **79**

A.1. Prestij Aksı Karakter Alanları Nitelik Tanımları **85**

A.2. Prestij Aksı Odak Noktaları Nitelik Tanımları **89**

A.3. Prestij Aksı Mekân Standartları Nitelik Tanımları **91**

B. Kentsel Analiz ve Tespitler **93**

B.1. Kentsel Form Analizleri **97**

B.2. Yasal Sınırlandırıcılar ve Yönlendiriciler **101**

B.3. Kentsel Kullanımlar **105**

B.3.1. Merkezi İş Alanı Kullanımı

B.3.2. Üst Ölçekli Planlarda Prestij Aksı

B.4. Donatı Birimleri ve Erişilebilirlik **117**

B.4.1. Mahalle / Komşuluk Birimi Ölçeğinde Kentsel Kamusal Hizmetlere Erişim

B.4.2. Mahalle Birimleri Erişilebilirlik Sentezi

B.5. Ulaşım **129**

B.6. Merkezler ve Nüfus Yoğunluk İlişkisi **135**

B.7. Açık Alan Sistemleri 141
B.8. Sanat Eserleri ve Sosyo-Kültürel Mekânlar 143
B.9. Sentez 149

C. Prestij Aksı Karakter Alanları, Odak Noktaları Gelişme Stratejileri 155
C.1. Karakter Alanları ve Mekân Standartları 157
C.2. Odak Noktaları 207
C.2.1. Odak Noktaları Gelişme Stratejileri
C.2.2. Odak Noktaları Erişilebilirlik Düzeyi
C.2.3. Kentsel Bölgesel Potansiyeller

D. Prestij Aksı Kentsel Tasarım Atlası Medya Bileşenleri: Portal ve Maket 215
D.1. Portal 217
D.1.1. Prestij Aks ve Odakları için Kentsel Tasarım Atlası Otomasyonu
D.1.2. Planlama ve Geliştirme Sürecinin Değerlendirilmesi
D.1.3. Teknik Analiz ve Kullanılan Teknolojiler
D.1.4. Sonuç ve Öneriler
D.2. Maket 227

E. Sonuç: Projenin Somut Çıktıları ve Devamlılığı 231

ATÖLYE DENEYİMİ 239

FOTOĞRAF İNDEKSİ ve REFERANSLAR 255

ÖZGEÇMİŞLER 267

SUNUŞLAR

Şehirler için hazırlanmış atlasları, haritaları, ansiklopedileri oldum olası çok sevmişimdir. Konu İstanbul olunca sevgim ve ilgim daha da artıyor. Maslak ve Zincirlikuyu bölgesini kapsayan bu çalışmaya sunuş yazısı yazmam istendiğinde bunu bir görev gibi değil, sevinçle kabul ettim.

Üniversitemizin Kalkınma Bakanlığı ile Eğitim-Kültür Sektörü kapsamında gerçekleştirdiği bu proje, çağımızın hassas ve uzmanlık isteyen temalarından olan kentsel dönüşüm sürecine rehberlik edecek "Kentsel Tasarım Atlası" için çok değerli bir katkı sunmaktadır.

Proje ekibinin sunuş yazısında belirtildiği gibi Üniversitemiz, kentsel tasarım ve planlama konularında ülke çapında deneyime, bilgi ve birikime sahiptir. Hocalarımız bu birikimi şimdi de İstanbul'un önemli bölgelerinden "Maslak-Zincirlikuyu Aksı" için kullanmaktadır. Bu çalışma ile bölgenin"mekânsal karakter alanlarının tespiti ve bu bilgilerin portal-maket arayüzünde erişilebilir veri haline dönüştürülmesi" hedeflenmiştir. Şehircilik için değerli bir araştırma sonucu sunan ve benzerlerinin geleceğini ümit ettiğim bu tür projeler sayesinde, şehir planlamalarında "Mekânsal çözümler üretmek yerine, tüm aktörlerin birlikte kullanabileceği etkin bir platform sunmak ve kimlik mekânına hem bütünsel bir bakışı sağlamak hem de teknolojik altyapıyı oluşturmak" mümkün hale gelecektir.

Projeye ve kitaba emeği geçen değerli hocalarımızı kutluyor, kurumumuza bu nitelikli projeyi kazandırdıkları için teşekkür ediyorum.

Prof.Dr. Handan İNCİ ELÇİ
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Rektörü

2015’den bu yana birbirini destekler nitelikte üç farklı çalışma ile kentsel tasarım-planlama ilişkisine bütünsel bir bakışın geliştirilmesine odaklanılmış, ve daha geniş bir ilişkiler ağında yeni bir vizyon geliştirilmesi noktasına varılmıştır.

Çalışmalardan ilki olan “Kentsel Tasarım Rehberleri”, niteliğin yükseltilmesi, daha nitelikli mekânların oluşturulabilmesi ile aidiyet, güven gibi duyguların yükseltilebilmesi, erişilebilirlik, koruma ve estetik gibi kavramların sürece dahil olabilmesi amaçlanarak oluşturulmuş bir proje çalışmasıdır. Çalışmanın sürecindeki yoğun araştırmalar, bir metodolojik çerçeve oluşturarak yararlanılabilir bir zemin sağlamak konusunda yol gösterici olmuştur. Ortaya konulan model, farklı kültür ve coğrafyalardan temellenen bilgilerin birikimi ile temellenmesi bakımından kapsamlı ve detaylı bir çalışmanın ürünü olmuştur.

Çalışmalar, farklı ölçeklere ilişkin tanımlanan farklı ilkeler bütünü çerçevesindeki model aracılığıyla daha net ve detaylı bir biçimde ilişki ve gereklerin ortaya konduğu “Kentsel Mekânsal Standartların Geliştirilmesi” çalışması ile devam etmiştir. Bu çalışma ile adımlar net bir biçimde ortaya konmaya çalışılmış, bütüne ilişkin parçalar ayrı ve ilişkisel olarak değerlendirilmiştir.

Süreçten elde edilen deneyimler neticesinde son çalışma ise “Prestij Aks ve Odakları için Kentsel Tasarım Atlası İstanbul Örneği” başlıklı çalışma olmuştur. İstanbul Örneği üzerinde geliştirilen bu çalışma, kent ve tasarım ilişkine odaklanan ilk iki çalışmanın, deneyimlerinden hareketle, vizyon geliştirilmesi meselesine odaklanmaktadır. Üç aşamalı proje, “deneyim ve aktörlerin buluşması”, ”fiziksel mekân ve kimlik” ve “kentsel maket ile yenilikçi kent atlası” adımları ile tüm bilgi birikimini, araştırmaları ve tasarıma ilişkin tanımlanan çerçeveyi deneyime açık, vizyoner bir bütüne ulaştırmayı hedeflemiştir. Proje kapsamında yürütülen analiz çalışmaları, bulgular ve ortaya konulan sonuçlar mümkün olduğunca kapsamlı ve net olarak bu kitapta sunulmuştur.

Projenin başarılı bir şekilde gerçekleşmesinde, başından sonuna kadar desteklerini bizden esirgemeyen Değerli Hocam Prof. Dr. Güzin KONUK’a sonsuz teşekkürlerimi iletmek istiyorum. Proje sürecinde ve kitabın hazırlanmasında büyük bir özveri ile çalışan ve katkı sağlayan tüm proje ekibini de tebrik ediyor ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Prof.Dr. Sema ERGÖNÜL

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dekanı

2016
2017
2018

KENTSEL
TASARIM
REHBERLERI

PROJELER

1

KENTSEL
MEKANSAL
STANDARTLARIN
GELISTIRILMESI

2

21.
yüzyılda
tasarım
kent
ve
vizyon

3

PRESTIJ
AKS
VE
ODAKLARI
KENTSEL
TASARIM
ATLASI

3 PROJE: TASARIM, PLANLAMA ve VİZYON

Tasarım - Planlama ve Yeni Bir Vizyon

21. yüzyılda yaşanan teknolojik gelişmeler, ekonomik altyapıyı, toplumları ve özellikle de bireysel kimlikleri hızla dönüştürmektedir. Diğer taraftan gelişim olarak algıladığımız bu olgu, kentlerde büyük dönüşümler ile bizlere geleceğimizi anlaşılabilir kılmak ve yeniden biçimlendirmek için önemli sorumluluklar da yüklemektedir. 20. yüzyılda toplumların Endüstriyel Devrim'i yaşayarak geliştiği ve bu doğrultuda sosyal, kültürel ve ekonomik bağlamda yaşam ortamlarının yenilenerek değiştiği düşünüldüğünde bugünün kenti, geçmişteki deneyimlerden ve sorunlardan yola çıkarak geleceğe dair daha hassas ve dikkatli yaklaşımlar geliştirmek zorundadır.

21. yüzyıldaki bilimsel ve teknolojik gelişmeler ile toplumları geleceğe yönelik var etmek, kültürel ve insana ilişkin değerlere odaklanarak kenti bir ortak sorumluluklar alanı olarak düşünmeye ve yeniden kurgulamaya dayanmaktadır. Günümüzde stratejik planlama ve onunla örtüşen yeni bir vizyon çerçevesinde yaratılacak hedefler, sürdürülebilir ve yaşanabilir kentlerin var olan gelişme paradigmaları ile yeni yaşam formlarını buluşturmalıdır.

Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş sürecini yaşadığımız günümüzde kentsel yaşamın özellikle etkinleştiğini ve yaşam kalitesi ile öne çıkma yarışı içinde olduğunu görüyoruz. Geleceğe bakışta bizler de artık biliyoruz ki kentlerimizi yenilemek, dönüştürmek ve yaşam kalitelerini yeniden ele almak zorundayız. Kentlerimizi kimlikli, özgün, yeterli konfora sahip ve doğa ile barışık kılacak kentsel gelişme yaklaşımı, stratejik planlama, tasarım ve yere özel geliştirilecek yenilikçi araçlar ile birlikte kurgulanmalıdır. Söz konusu olguları bağlayıcı bir çerçevede kendisine konu edinen projeler geleceğe yönelik planlama, tasarım ve yönetişim ilişkisini mekânda güçlü bir vizyon ve bakışla bütünleştirecek, farklı ve yenilikçi araçlar ile modelleri ortaya koyabilecektir.

Sosyal ve fiziksel anlamda kent mekânının potansiyellerine ve sorunlarına ilişkin edinilen bilgiler değerlendirildiğinde, özellikle kentlerde yaşanılan hızlı gelişmenin ve entegre edilememiş yatırımların kent kimliğini tahrip ederken, özgün karakterden uzak, birbirine benzeyen yapıların oluşmasına neden olabildiği, diğer taraftan araç olarak kullanılmaya çalışılan kentsel tasarımın ise parçacı yönetimi nedeniyle kentlerimize yarar sağlamakta yetersiz kaldığı görülmektedir. Söz konusu sorunlara cevap olarak hazırlanan ve kentsel kalite ile sürdürülebilirliği ilişkilendiren, yapılı çevreyi doğal değerleri ile birlikte korumayı, eş zamanlı olarak ise ekonomik değer kazanımını kentsel mekân paydaşlarının yaşam kalitesini arttırarak sağlamayı amaçlayan, ayrıca yerel yönetime danışmanlık, bilgi üretim ve paylaşım açısından destek oluşturabilecek, birbirinin tamamlayıcısı 3 proje, 3 kavram üzerinden şu şekilde değerlendirilebilir:

Proje 1. Tasarım: Türkiye için Kentsel Tasarım Rehberleri Hazırlanmasına Yönelik Model Projesi

Kentsel Tasarım Rehberleri Projesi, kentsel tasarım ve planlama ilişkisini kentsel tasarım politika strateji ve rehberleri bütünlüğü içinde ele almakta ve Ülkemize özgü bir model olarak biçimlendirmekte, yenilikçi araçları sistematik bir biçimde sunmaktadır. Projenin temel savı, kentsel tasarım ile yaşam kalitesini yükseltmek ve kimlikli mekânlar yaratmak olanağı bulunmakta olduğudur. Böylelikle planlama sürecine kentsel tasarım boyutunu da katmak, özgün yapılar kadar yapılar arası mekânları da düşünmek, yapılar arası birlikteliği oluştururken sokakları ve kamusal mekânları güçlü bir biçimde kurgulamak ve kentleri insan ölçeğinde düşünmek söz konusu olacaktır. Kentsel tasarım sayesinde yakalanacak olan diğer bir önemli boyut ise sosyal farkındalık sağlanarak kullanıcı ile çevresel ilişkiler kurulacağıdır. Rehberler ise bahsi geçen tüm bu koşulları yaratmaya yardımcı bir araç olarak hazırlanırken, taşıdığı entelektüel ilişki ve sorumluluk ile çok disiplinli ve aktörlü ortamda sorun çözücü olacak ve uzlaşma sağlayarak entegre bir süreç içerisinde planlama ile kentsel tasarımın ortak hedeflerini ortaya koymaya yardımcı olacaktır.

Proje 2. Planlama: Kentsel Mekânsal Standartların Geliştirilmesi Projesi

Kentsel Mekânsal Standartların Geliştirilmesi Projesi, mekânsal standartlara ilişkin planlama, kentsel tasarım ve uygulama ölçeklerini kapsamakta, aynı zamanda söz konusu ölçekler akıllı büyüme, akıllı kentler ve akıllı kodlar ile ilişkilendirilmektedir. Proje, özellikle yaşam kalitesini geliştirmek için teknolojiyle bölünen ve yeniden şekillenen kentlerimizi, klasik arazi kullanımına yönelik planlamadan çıkararak, doğa ile dengeli ve kimlik mekânlarını ortaya koyan karakter alanlarına yönlendiren bir bakışı ve yenilikçi araçları bir model çerçevesinde ele almaktadır. Önerilen model akıllı büyüme ile bölgesel ölçekte kodları tanımlayarak, korunan ve rezerv edilen açık alanların sınırını çizmekte, kent - kır bütünlüğünü önermekte ve mevcut yerleşmeyi hedeflenen, sınırlı ya da kontrollü gelişme alanları olarak yönlendirmektedir. Model, kentsel ölçekteki gelişmeyi planlamayla uyumlu kılan ve kentsel tasarımı yönlendiren akıllı kodlar yaklaşımıyla çözümlenmektedir. Model kapsamında, karma işlevli alanlar, doğayı koruyan bütüncül gelişim, farklı sosyal gruplar için farklı konut çeşitliliği, yürünebilir ve toplu taşımaya dayalı altyapı, doğaya verilen önem, var olan yerleşme dokusunu koruma ve bütünleştirme, paydaşlar arası dayanışma ve iş birliği akıllı kentlerin mekânsal hedefleri olarak tanımlanmaktadır. Stratejik bağlamda ise model, kenti geçiş zonlarına ayırarak, kentsel gelişmeyi etkin kılmakta ve kavramsal düzenleyici kavramsal ilkeler sunmaktadır. Modelin mahalle ölçeği ise mekânda yaşam kalitesini ortaya çıkaran ve bu kaliteyi yönlendiren belli başlı standartları tanımlayarak akıllı kodlara zemin hazırlamaktadır. Tüm aşamalarda doğal bağlam, kültürel kimlik bağlamı ve stratejik bağlam temel gelişme değerleri olarak sunulmaktadır. Ölçekler arası bütünlük ve geçirgenlik ilişkileri, modelin temel hedef ve belirleyicileri olmaktadır.

Proje 3. Vizyon: Prestik Aks ve Odakları Kent Atlası Projesi

“Tasarım ve Planlama”; “Kent ve Uygulama”; “Strateji ve Politikalar” üçlemesi kapsamında mekânı ele alırken yeni bir vizyon çerçevesinde belirlenen üçüncü proje ile yeni teknolojik çözümler üzerinden kentsel planlama ve tasarımda ortaklıkları geliştirecek katılım süreçlerine araç olarak önerilen “Kentsel Tasarım Atlası” projesidir. Akıllı kent yaklaşımının, iletişim altyapısı ve akıllı teknolojiler vasıtasıyla kentlerimizi kritik bir biçimde değiştirdiği günümüzde kente uyarlanan projelerin sağladığı yaşam kalitesi bizi yeni mekânsal çözümlere her geçen gün biraz daha ihtiyaç duyar hale getirmektedir. Diğer taraftan bu projeler ile gelişen farkındalık, iletişim çerçevesi ve paydaşlar arası iş birlikleri gibi yeni kavramlar ise kentlileri kentin geleceğinin ayrılmaz parçası haline getirmektedir. Söz konusu nedenle, küresel ağlar içindeki kentlere, yeni sosyal ve ekonomik dönüşüm odaklı projelere ve yeni katılım biçimleri oluşturan mekânsal çözümlere odaklanmamız gerekmektedir. Vizyon çerçevesinde değişim ve dönüşüm geçiren kentsel mekânı yeniden ele alarak, özellikle küresel ağlar içindeki fiziksel, sosyal, ekonomik ve çevresel

boyutlarla yenilikçi ve aktif bir süreci başlatan özgün projeler üretmek hedeflenmektedir. Bu doğrultuda kentsel planlama ve tasarım analizleri yapılmakta, karakter alanları ve kimlik mekânları belirlenmekte ve yere özgü mekânsal standartlar seçilmektedir. Tam bu noktada model ile sunulan “Kentsel Aks ve Odakları Projesi” yalnızca mekânsal çözümler üretmek yerine, tüm aktörlerin birlikte kullanabileceği etkin bir platformu da sunmaktadır. Proje’nin ele alınışında İstanbul’da kentsel aks ve odak olarak etkin bir rol sahip ve önemli bir omurga olarak kenti ve işlevleri taşıyan Maslak-Zincirlikuyu Aksı örnek alan olarak seçilmiştir. Kentsel Tasarım Atlası Modeli hem kimlik mekânına bütünsel bir bakışı sağlamakta hem de teknolojik altyapıyla oluşturulacak ortak bir platformu sunmaktadır. Proje güçlü bir omurga rolüyle, mekânsal karakter yapısına ilişkin verileri okunur hale getirerek, analiz eden ve ilgili tüm kentsel aktörler ile buluşturan teknolojik altyapıyı sunarak yenilikçi araçları portal ve maket ilişkisi üzerinden ortaya koymaktadır.

Prof.Dr. Güzin KONUK
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Emekli Öğretim Üyesi

Fotoğraf 3. Müjdat Kanbay, 2017.

bölüm G

PRESTİJ AKS ve ODAKLARI için KENTSEL TASARIM ATLASI

Fotoğraf 4. Özlem Demircan, 2017.

G.1. PROJE KÜNYESİ

PROJENİN ADI	PRESTİJ AKS ve ODAKLARI için KENTSEL TASARIM ATLASI MODELİ İSTANBUL ÖRNEĞİ
PROJENİN DAHİL OLDUĞU SEKTÖR	EĞİTİM - KÜLTÜR SEKTÖRÜ
PROJE REFERANS NUMARASI	2017H040090
BAŞLAMA - BİTİŞ TARİHLERİ	Ocak 2017 - Nisan 2019
PROJENİN KISA TANIMI	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi ile T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı arasında gerçekleştirilen protokol çerçevesinde "Türkiye için Kentsel Tasarım Rehberi Modeli" geliştirilerek Eylül 2016 tarihinde de teslim edilmiş, takip eden süreçte ise kitabı Bakanlık tarafından yayınlanmıştır. 2014 yılında İmar Planı Mevzuatı kapsamında tanımlanan ve ilgili yerel yönetim plan kararlarında yer alması beklenen Kentsel Tasarım Rehberleri'nin yapılandırılması hususunda başvuru kaynağı olması amacıyla geliştirilen Model, T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın önemsediği bir proje olarak öne çıkmaktadır. Bununla birlikte projeyi tamamlayacak ve elde edilen kazanımın paylaşımını ve çoğaltılmasını sağlayacak yeni projeleri de hedefleyen Bakanlık, İstanbul'da örnek bir alan çalışmasının geliştirilmesi konusunda beklentisini dile getirmiş, söz konusu beklenti nedeniyle de Maslak-Zincirlikuyu prestij aksında "Kentsel Tasarım Rehberi" üzerinden "Kentsel Tasarım Atlası Modeli" projelendirilmiştir. Tüm kentsel aktörlerin buluşturulacağı ortak bir platform örneğinin geliştirilmeye çalışıldığı proje kapsamında özellikle dönüşüm süreci ile bağlantılı kentsel mekânların analizine dair yenilikçi aktif tasarım araçlarına olan ihtiyaç değerlendirilmiştir. Coğrafi Bilgi Sistemi üzerinden elde edilen mekânsal analizler ile birlikte karakter alanlarına ayrılan aksın kimliğine ilişkin detaylandırılan değerlendirmelerde yine T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı için Aralık 2017 tarihinde tamamlanarak yayına dönüştürülen "Kentsel Mekânsal Standartlar" projesi referans olarak kullanılmıştır.
WEB PORTAL	http://msgsu.mapsolution.info/index.php

Fotoğraf 5. Sena Nur Taştekne, 2017.

PROJE EKİBİ

Sema ERGÖNÜL [Prof.Dr.]
Proje Koordinatörü
Mimar

İnci OLGUN [Öğr.Gör.Dr.]
Proje Yürütücüsü
Mimar, Kentsel Tasarım Uzmanı

Esra TURGUT
Şehir Plancısı

Serim DİNÇ
Y. Şehir Plancısı

Ömer Devrim AKSOYAK [Arş.Gör.]
Mimar

Aylin AYNA [Arş.Gör.Dr.]
Mimar

Seher BAŞLIK [Öğr. Üyesi. Dr.]
Şehir Plancısı

Kemal ŞAHİN [Öğr. Gör. Dr.]
Web ve Model Teknolojileri Uzmanı

Çetin ERGAND [Prof.]
Fotoğraf Sanatçısı

Basri GENÇCELEP [Arş.Gör.]
Fotoğraf Sanatçısı

ARAŞTIRMA EKİBİ

Nagihan KAVAKLI
Ekip Moderatörü
Şehir Plancısı

Nuri Cem CEYLAN
Ekip Moderatörü
Şehir Plancısı

Salime Benan KAYA
Ekip Moderatörü
Şehir ve Bölge Planlama Lisans Öğrencisi

Meryem YALÇIN
Şehir ve Bölge Planlama Lisans Öğrencisi

İrem ÇOBAN
Mimar

Sait GÖZÜ
Mimar

Yasin KARACA
Şehir ve Bölge Planlama Lisans Öğrencisi

UZMANLAR

Güzin KONUK [Prof.Dr.]
Mimar, Kentsel Tasarım Uzmanı

Ümit IŞIKDAĞ [Doç.Dr.]
İnşaat Mühendisi

Burcu BÜKEN CANTİMUR [Yrd.Doç.Dr.]
Restoratör Mimar

Timuçin Kaan MANCO
Mimar, Şehir Plancısı

Elvin AKKAN
Grafik Tasarımcısı

YAZILIM DANIŞMANLARI

Savaş SAĞDIÇ
Yazılım Mimarı

Deniz HOŞGÖR
Sistem Yöneticisi

N. Vildan DOĞRUAY
Jr. Proje Yöneticisi

İsmail SORHUN
Proje Yönetici

G.1.1. Amaçlar

Ekonomik, teknolojik, siyasi ve kültürel açıdan değişim içindeki toplumsal düzen, kentsel mekânın değişmesini ve yeniden yapılanmasına her kentin kendine has süreç ve başat unsurlarıyla etki eder. Kentsel mekânın dönüşüm sürecinde görünür görünmez bir çok etken rol oynamasına rağmen genel kabul olarak ekonomik etken ilk sıralarda tanımlanır. Halbuki teknolojik, siyasi ve kültürel gibi önemli diğer etkenler de bunlardan ayrı düşünülemez. Birinin diğerine üstünlüğü, kentin karmaşık yapısında sürece bağlı olarak değişiklik gösterebilir ama hepsi birbiriyle ilişkilidir. Bu girift ilişkiler yeniden yapılanacak kentsel alanlarda sadece ekonomik ve fiziksel çözüm getiren dönüşümlerin başarılı olamayacağını göstermekte; toplumun yapısını iyi anlayan sosyal, teknolojik ve kültürel yönleri ile ele alınarak kentin diğer parçalarıyla ilişkisi içinde düşünülmesi gerektiğini anlatmaktadır. Kentsel dönüşüm projelerine bu çerçeve içerisinde bakılmalı, söz konusu karmaşık ilişkilerin çözümlendiği mekânı oluşturan değerleri kaybetmeyen bir süreç olarak değerlendirilmelidir.

Kentsel projeler, kentsel bozulma süreçlerini daha iyi anlama ihtiyacından doğmaktadır ve gerçekleştirilecek dönüşümde elde edilecek sonuçların üzerinde bir uzlaşma olarak görülmektedir. Bir başka deyişle, yitirilen bir ekonomik etkinliğin yeniden geliştirilmesi ve canlandırılması, işlemeyen bir toplumsal işlevin işler hale getirilmesi; toplumsal dışlanma olan alanlarda, toplumsal bütünleşmenin sağlanması; çevresel kalitenin veya çevre dengesinin kaybolduğu alanlarda ise bu dengenin tekrar sağlanmasıdır (Roberts, 2000).

Kentsel dönüşüm, "fiziksel/tasarım, sosyal, ekonomik ve yasal/yönetsel" olmak üzere birbirleriyle örtüşen dört temel boyutu içinde barındıran bir kavramdır. Fiziksel boyut, bölgenin içinde bulunduğu kent ile ulaşım bağlantıları, konut stoku, teknik ve sosyal altyapı ve çevresel problemler ile ilgilenir. Tasarım boyutu, fiziksel olarak kentsel gelişim, değişim ve korumayı yönlendiren kentsel tasarım sürecini içerir. Sosyal boyut, sağlık, eğitim, konut ve kamu hizmetlerine erişim, suç, toplumdan dışlanma, proje sürecine kamu ve özel sektörün, yerel halkın ve gönüllülerin katılımı gibi koşullarla ilgilenir. Ekonomik boyut, seçilen alan ve çevresindeki iş olanaklarının nitelik ve niceliklerini yükseltmeyi içerir. Yasal/yönetsel boyut ise yerel karar verme mekanizmasının yapısı, yerel halkla ilişkiler, diğer çıkar gruplarının katılımı ve liderliğin türü gibi koşulları içerir.

Kentsel dönüşüm, beş temel yaklaşım üzerinden ele alınabilir (Roberts, 2000):

1. Kentin fiziksel koşulları ile toplumsal problemleri arasında doğrudan bir ilişki kurulmalıdır. Kentsel alanların çöküntü alanı haline gelmesindeki en önemli nedenlerden birisi toplumsal çökme ya da bozulmadır. Kentsel dönüşüm projeleri temelde toplumsal bozulmanın nedenlerini araştırmalı ve bu bozulmayı önleyecek önerilerde bulunmalıdır.
2. Kentsel dönüşüm kent dokusunu oluşturan birçok ögenin fiziksel olarak sürekli değişim ihtiyacına cevap vermelidir. Bir başka deyişle, kentsel dönüşüm projeleri kentin hızla büyüyen, değişen ve bozulan dokusunda ortaya çıkan yeni fiziksel, toplumsal, ekonomik, çevresel ve altyapısal ihtiyaçlara göre, kent parçalarının yeniden geliştirilmesine olanak sağlamalıdır.
3. Kentsel refah ve yaşam kalitesini artırıcı bir ekonomik kalkınma yaklaşımını ortaya koymalıdır.
4. Fiziksel ve toplumsal bozulmanın yanı sıra, kentsel alanların çöküntü bölgeleri haline gelmelerinin en önemli nedenlerinden birisi, bu alanların ekonomik canlılıklarını yitirmesidir. Kentsel dönüşüm projeleri fiziksel ve toplumsal çöküntü alanları haline gelen kent parçalarında ekonomik canlılığı yeniden getirecek stratejileri geliştirmeyi ve böylece kentsel refah ve yaşam kalitesini artırmayı amaçlamalıdır.
5. Kentsel alanların en etkin biçimde kullanımına ve gereksiz kentsel yayılmadan kaçınmaya yönelik stratejilerin ortaya konulması gerekmektedir.

Yukarıda tanımlanan tüm yaklaşımların proje üzerindeki kararlarını oluşturabilmek için kentsel tasarım rehberi bağlantılı bir model yaklaşımı ile ilişkilendirilmesi önem taşımaktadır. Kentsel Prestij Aksı projesi bu noktadan hareketle çalışma alanı olarak belirlediği Maslak aksında gelecek zamanlarda gerçekleştirilmesi planlanan kamu veya özel yatırım projeleri için bir altlık oluşturmayı ve alanın karakter bölgelerine özgü tematik rehber özelinde ilkeler tanımlamayı amaçlamaktadır.

G.1.2. Gerekçelendirme

Projenin Kamu Yatırım Desteği Öncelikleri ile İlişkisi: Prestij Aks ve Odakları için Kentsel Tasarım Atlası Projesi, T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı için MSGSÜ Kentsel Tasarım Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından, Kasım 2015 - Ekim 2016 tarihleri arasında tamamlanmış Türkiye için Kentsel Tasarım Rehberi Modeli çalışmasını temel almaktadır. 2014 yılında İmar Planı Mevzuatı kapsamında tanımlanan ve ilgili yerel yönetim çalışmalarında plan kararlarında yer alması istenen Kentsel Tasarım Rehberleri'ne yönelik model çalışması, T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın kentlerin kimliklendirilmesi, özellikle marka değerlerinin ve yaşam kalitesinin arttırılmasını hedefleyen bir projedir. Mülga T.C. Kalkınma Bakanlığı'nın kamu yatırım desteği ile gerçekleştirilen projeyi tamamlayacak ve elde edilen kazanımın paylaşımını ve çoğaltılmasını sağlayacak yeni projeleri hedefleyen Bakanlık, örnek alan çalışmalarının gerçekleştirileceği projeleri önemsemektedir. Söz konusu nedenle İstanbul'un önemli prestij akslarından biri seçilerek, Kentsel Tasarım Rehberi ile ilişkili öneri proje geliştirilmiştir.

Bu Hedef Gruplarının Seçilme Nedenleri ve Bu Grupların İhtiyaçlarının ve Sorunlarının Tanımlanması. Bu Proje, Hedef Gruplarının ve Nihai Yararlanıcıların İhtiyacına Nasıl Cevap Verecek? Proje tüm kentsel aktörleri, kentsel mekânda buluşturmayı hedeflemektedir. Projenin birincil derecede ilgili etki grubu yerel yönetimler, mimarlar, kent tasarımcıları, plancılar, mülk sahipleri, mahalle yaşayanlarıdır. Bu grubu ilgili ulaşım, park ve emlak konusundaki uzmanlar izlenmektedir. İkincil grup ise kentlilerdir. Tüm kullanıcılar (gençler, çalışanlar vb.) kentsel aktörler olarak mekânı deneyimlemektedir. Bir diğer etki grubunu ise gayrimenkul sektörü, değerlendirme uzmanları, dernekler, sivil toplum kuruluşları, alışveriş ve tüketici birlikleri oluşturmaktadır. Ayrıca teknoloji konusunda uzman program ve yönetim ofisleri, kentsel sanatla uğraşan sanatçılar, bakım ve onarım, altyapı vb. teknik ekipler de etki grupları olarak tanımlanabilir.

G.1.3. Projenin Bileşenleri

Aşamalar: Model üç aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşama, kentsel tasarım bağlamında deneyimlerin ve aktörlerin buluşmasıdır. Buna katılım ile deneyimleri mekâna yansıtmakta denilebilir. İkinci aşama, fiziksel mekân ve kimlik adına yaklaşımlar olup aktif tasarım rehberleri ile çözümlenecektir. Üçüncü aşama ise tüm bunları buluşturan ve sürdürülebilir kılan kararlar ve kentsel maket ile yenilikçi kentsel tasarım atlası araçlarıdır.

Birinci Aşama: Deneyim ve Aktörlerin Buluşması

Kentsel mekânın en temel sistemi kamusal kentsel mekânlar örüntüsü olup kentlerde özgün bir altyapı oluşturmaktadır. Bu sistem mahalleleri, parkları, ulaşım odaklarını, okul ve çarsıları, donatı alanlarını kentli ile sistematik bir biçimde buluşturmaktadır. Sağlıklı, sürdürülebilir, dayanıklı kentler için bu deneyimlerin oluşturduğu örüntüden yola çıkarak, stratejik bir gelişme hazırlanırken, kentsel aks ve odaklar öne çıkmaktadır. Kentteki tüm enformel sosyal mekânlar yaşam kalitesini belirlemekte, kentsel deneyimleri yansıtmakta ve kentli ile buluşmaktadır.

İkinci Aşama: Fiziksel Mekân ve Kimlik

Aktif Tasarım Rehberleri, kentsel aks ve odaklar için deneyimleri, gözlemleri tasarımla buluşturarak, ortak, özgün fiziksel mekânı geliştirmeyi hedefler. Bu katılımlı bir tasarım sürecidir. Söz konusu rehberler aynı zamanda kent kimliğinin oluşumunu ve gelişimini de yönlendirmektedir. Her kente özgü ayrıcalıklı, zengin tasarım rehberlerinde prestij aksları ve odaklar için detaylar yer alır. Fiziksel mekân ve kimlik için hedefler;

- Sokak ve yapı ölçeği,
- Kimlik mekânları,
- Mekânsal kurgu,
- Hızlı ve yoğun kullanıcı,
- Aktiviteler ve dinamikler.

Üçüncü Aşama: Kararlar ve Araçlar

Aktif Tasarım Rehberleri ile tanımlanan kentsel mekânlar için yönlendirici ve yenilikçi araçların sunulması gerekmektedir. Kentsel Tasarım Atlası bu kapsamda ortak altlığı oluşturmaktadır. Yenilikçi teknolojiler ve akıllı veri altyapısı kentsel tasarım atlasının önemli girdileri; hedefe yönelik sınırlandırıcı ve yönlendirici kararları içeren dokümanlardır. Bir el kitabı niteliğindeki Aktif Tasarım Rehberleri paydaşların birlikte rol oynamasını sağlayan araçlar iken, Kentsel Tasarım Atlası online bir veri tabanı şeklinde bilgi altlığıdır.

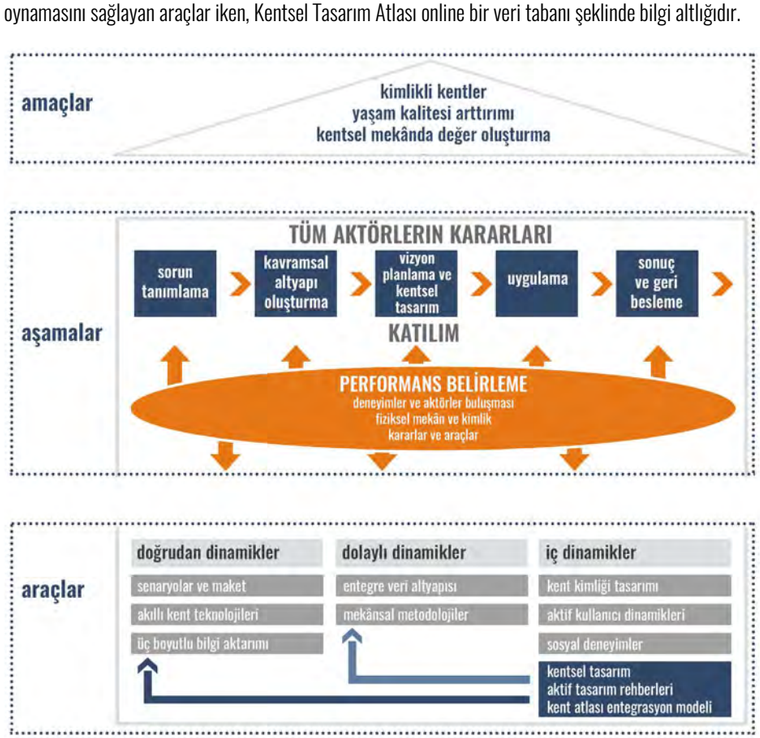

Şekil 1. Kentsel Prestij Aks ve Odaklar için Aktif Tasarım Rehberi ve Kentsel Tasarım Atlası Modeli
Stuttgart Üniversitesi. (2015). Developing future urban planning processes. Fraunhpfer kaynağından türkçeye çevrilerek revize edilmiştir.

Kararlar altyapısal ve finansal değerleri de içermelidir. Kamusal mekânların yeniden yapılanması, kentsel ekonomiye ve yaşam kalitesine önemli bir etki sağlayacak, finansal ve altyapısal kazanımlar yerel ekonomileri canlandıracak, yaşam kalitesine önemli katkılar sağlayacaktır; kentler için uzun erimli, fiziksel ve ruhsal pozitif destekler getirmektedir.

Araçlar: Araçlar doğrudan, dolaylı ve iç dinamikleri yansıtan yenilikçi yaklaşımlar olup, Kentsel Tasarım Atlası Modeli'nde süreçle buluşmaktadır.

Birinci aşamadaki araçlar;

- Sürdürülebilirlik ve dayanıklılık,
- Güven ve kontrol,
- İnsan ölçeği ve süreklilik,
- Bağlantı ve erişim olarak tasarım altyapısını kurmalıdır.

İkinci aşamadaki araçlar;

- Mahalle bağlamında,
- Sokak tipolojisi bağlamında,
- Sokak mekânı bağlamında.

Üçüncü aşamadaki araçlar;

- Proje alanı maketi (1/1000),
- Dijital plan ve 3 boyutlu görüntü ve fotoğraflar,
- Veri sorgulama için akıllı teknolojiler.

G.1.8. Yöntem

Projelerin uygulanması için önerilen temel araçlar (adımlar, ekipmanlar, araçlar vb.)

Çalışma bölgesi olan İstanbul ili Sarıyer, Kağıthane, Beşiktaş ve Şişli ilçe sınırları içinde kalan Büyükdere Caddesi yol aksı ve hat çevresinde bulunan, projelendirmeye dahil edilen bina envanter bilgisi saha çalışması için belirlenmiştir.

Modellemesi yapılan binalar 3 ayrı detay sınıfına ayrılarak incelenmiştir:

- 1. sınıf binalar: Prestij binaları olarak nitelendirilip tüm detayları ile modellemesi yapılan binalar (68 adet),
- 2. sınıf binalar: Ayrıntısız şekilde planlardan kat yüksekliği bilgisi edinilerek modellemesi yapılan bina sınıfı (7 adet)
- 3. sınıf binalar: İşaretlenmiş ön cephelere ait detaylı modelleme yapılırken arka kısımlarına ait yalnızca kutu model kullanılan bina sınıfı (26 adet)

Bölge şartları baz alınarak, veri toplama işlemleri yersel lazer tarama tekniği ile yapılmış olup modellemelerde de tümden gelim yönteminden hareketle bina planları kullanılmıştır.

Proje bölgesine ilişkin nokta bulutu ve panoramik görüntü elde edilecek alanlar ve aks genelinde mobil lidar taramaları ile nokta bulutu ve panoramik görüntü toplanmıştır.

Bina modelleri için SketchUp formatı olan .skp kullanılarak model teslimleri oluşturulmuştur.

PROJE ORGANİZASYON AÇILIMLARI

MSGSÜ AKADEMİK DANIŞMA KURULU

YÖNETİCİ — YÖNLENDİRİCİ KOMİTE

BİLİMSEL ARAŞTIRMA PROJE BİRİMİ (BAP)

BAP PROJE FİNANSAL YÖNETİM

Bağımsız Proje Süreç Yönetimi
MSGSÜ Strateji Birimi

Raporlama
MSGSÜ Strateji Birimi

SAHA ve MODELLEME PROJE TAKIMI 1

Tim A
Mobil saha panoramik görüntü ve laser nokta bulutu toplama ekibi

Tim B
Yerel istasyon saha panoramik görüntü ve laser nokta bulutu toplama ekibi

Tim C
3B modelleme ve sayısallaştırma, arka ofis ekibi

Tim D
Seçilmiş binalar hazır projelerden modelleme ve sayısallaştırma ekibi

Tim E
İş parçacıkları kontrol, test ve teslim ekibi

CBS TABANLI ENVANTER PROJE TAKIMI 2

Tim A
Analiz ve modelleme ekibi

Tim B
Yazılım ve veri tabanı g eliştirme ekibi

Tim C
Kullanıcı deneyimi geliştirme, test ve teslim ekibi

İÇERİK YÖNETİMİ PROJE TAKIMI 3

Tim D
Sistemler, altyapı veri transferi, bulut veri barındırma yönetim ve destek ekibi

TASARIM ve DOKÜMANTASYON PROJE TAKIMI 4

TAKIM 1 ve TAKIM 2 proje üyelerinin yapacakları işler bütününe karşı gelen proje çıktılarına yönelik analiz, bilgi transferi vb. tüm rollerin tanımlandığı proje üyeleri

Satın alınan hizmetlerle bağlantılı teslim edilen her proje iş parçacığını kontrol, test ve teslim alma ve hak ediş onay ekibi